

Den danske arkæolog Frans Blom og hans schweiziske hustru Trudy har stadig en stor plads i maya-indianernes hjerter. De har godt nok været borte længe, men i San Cristóbal de Las Casas glemmer man ikke, hvordan parret kæmpede for at beskytte indianerne og deres hjem - regnskoven.

Af Isabel Fluxá Rosado

Na-Bolom hedder huset. En smuk varmgul hacienda båret af koloniale søjler og en tilstødende frodig, organisk have prydet af regnskovens sjældne vækster.

Via gangstierne brolagt af flaskebunde tømt for sprut af den ene af husets oprindelige indehavere, den danske arkæolog Frans Blom, fører guiden Pepe turistene rundt. I Mexico er huset blevet et symbol på kampen for at beskytte miljøet og skabe en bæredygtig udvikling. Huset fortæller historien om Lacandon-indianerne, men også historien om det bemærkelsesværdige par, der boede her og arbejdede for indianernes og regnskovens sag fra 1950 til 1993.

Huset ligger i den gamle koloniby San Cristóbal de las Casas i hjertet af Mexicos sydligste, mest naturrige og økonomisk mest forarmede stat, Chiapas.

Lige i nærheden af Lacandon-junglen, den sidste tropiske regnskov i Mexico, hvor de knap 800 maya-indianere, der er tilbage af den oprindelige Lacandonstamme, kæmper for at bevare resterne af regnskoven, som er deres hjem.

Samtidig prøver de at holde liv i deres gamle kulturs traditioner, inden den forsvinder helt til fordel for civilisationens moderne bekvemmeligheder - som cowboybukser, colabarer og scootere.

De ældre går stadig i knækorte, hvide kjortler og bærer den karakteristiske frisur med langt, glat sort hår og et skarptklippet lige pandehår. De bor i primitive hytter og jager føde med spyd langt inde i de dele af junglen, der endnu er skånet for de store tømrerfirmaers og kvægfarmers rovdraft.

Na-Bolom er navngivet af den danske arkæolog Frans Blom (1893-1963), der købte huset for sin fædrenes arv sammen med sin hustru Trudy.

Han brugte en stor del af sit liv på opdagelsesrejser og arkæologiske udgravninger af mayaruinerne dybt inde i junglen. Han var guide på utallige ekspeditioner, hvor han kortlagde uudforskede områder, og han var med til at udgrave resterne af de oprindelige mayakulturer, blandt andet de berømte og imponerende templer i Palenque, som i dag er en af Mexicos største turistattraktioner.

Indianerne kunne ikke udtale navnet Blom, så de kaldte ham Bolom, der betyder jaguar. Jaguaren har den højeste status i indianernes verden, hvor alle får tildelt en dyrebror, og Frans Blom opnåede gennem sit arbejde i junglen en særlig høj status blandt indianerne. Na-Bolom betyder Jaguarens hus, og det var her han boede, forskede og skrev om sine mange opdagelser i Mexico sammen med »Junglens Dronning«, som indianerne kaldte Frans Bloms kone Trudy.

Som Frans tog hun på talrige ekspeditioner i junglen og besøgte indianerne, som hun forevige med sit kamera. Hun tog mere end 50.000 fotografier af Lacandon-indianerne, og fotosamlingen betragtes i dag som det vigtigste dokument om lacandonernes historie og kultur, der fuldstændig er ved at forsvinde.

Na-Bolom har gennem årene tiltrukket

Regnskovens hvide jaguar

ket frivillige fra hele verden, der har villet tjene indianernes sag blandt andet ved at arbejde med det omfattende genplantningsprojekt af stiklinger til træer i junglen, som centeret er anerkendt for. Den vigtigste indtægtskilde i dag er den enorme tiltrækningskraft Na-Bolom har på turister, der besøger huset som nu både er museum, bibliotek, hotel og restaurant.

Frans og Trudy fik ingen børn sammen, men de adopterede to lacandonere og en pige fra San Cristóbal. Doña Beatriz Mijangos er den plejedatter, og i dag passer hun Na-Boloms kaffebar, når hun ikke er guide for ekspeditioner i junglen. Hendes opfattelse af parret er hengiven:

»Trudi havde en meget stærk karakter og et stort hjerte. Hun lærte mig meget. Hun blev aldrig træt og arbejdede altid. Frans var mild, rolig og sød, og selv om de var totale modsætninger, de var meget forelskede. Frans havde altid drukket, også før han mødte Trudy, men hun kunne ikke snyder det. Når hun fik et hysterisk anfald og råbte og skreg over hans drikkeri, lukkede han sig inde på sit kontor og skrev og drak

videre.«

Frans Blom blev født i København, som grossererens søn i det bedre borgerskab. Men han havde ingen planer om at overtage farens forretninger. Frans ville hellere leve det uforpligtende playboyliv med fest, farver og med at charmere damerne. Faren blev til sidst så træt af ham og hans overdådige pengeforbrug, at han forviste ham ud af Danmark med en enkeltbillet til Vera Cruz i Mexico.

Her arbejdede Frans Blom for et olieselskab og levede af at udpege og kortlægge oliekluder. Som en anden Indiana Jones førte arbejdet ham på eventyr ind i junglen og på sporet af mayaernes gemte templer. Fascinationen af mayaerne resulterede dernæst i en fyring fra olieselskabet.

Han fik en friplads på Harvard Universitetet i Boston til at fortsætte studierne i indianernes forunderlige verden, og i begyndelsen af 1930'erne blev han professor ved det prestigefyldte Institut for Mellemamerikanske studier i Tulane, New Orleans. Her opbyggede han instituttets bibliotek fra grunden, og i dag regnes det for et af verdens fremmeste

som ifølge deres omgangskreds var dyb og ægte, selv om bølgerne ofte gik højt bag murene i Na-Bolom.

Huset erhvervede de sammen i 1950. Dengang var det en faldefærdig rønne, men efterhånden fik de bygget det op til det fine monument, der står tilbage i dag.

Velhavende blev de aldrig, men de havde mange kontakter til fornemme mennesker, videnskabsmænd, kunstnere, antropologer og arkæologer, der støttede deres arbejde med at fortælle om junglen og dens beboere.

Frans kom sjældent til Danmark, men han blev meget nostalgisk, når skyerne samlede over det mexicanske højland i San Cristóbal:

»Sådan ser himlen ud, når sneen falder i mit hjemland,« fortalte han Doña Beatriz.

Hun var med til at hjælpe ham med udgravningen af maya-kongen Pakals grav i Inskriptionernes tempel i Palenque, og det var mens de børstede fundene rene for støv, at han blev stukket af en mosquito og fik malaria, der plagede ham resten af livet. Malariaen bidrog yderligere til hans drikkeri, hvilket de tusindvis af tømte flaskebunde, der er brugt til brolægning af Na-Boloms gangstier vidner om. Ifølge guiden alle konsumeret af Frans.

Frans Blom døde af leversvigt som 70-årig i 1963.

Trudy fortsatte ufortrødent deres arbejde i 30 år efter, og det var hende der startede Na-Boloms genplantningsprojekt. Men hun kom sig aldrig over Frans død. Hun var rastløs, mistede modet og luftede depressive tanker og en del bitterhed over de håbløse udsigter for deres arbejde.

»Hvor har vi dog været gode til at ødelægge jorden! Ingen af mine anstrengelser ser ud til at have fået folk til at tage del i ansvaret. Der er alt for mange mennesker på kloden til at man kan genopdyrke regnskoven - men vi bliver nødt til at prøve. Ellers vil junglen forsvinde, planeten

vil forsvinde - og hvad jeg egentlig er ligeglad med: menneskeheden vil forsvinde - jeg kan ligeså godt lægge mig ned og dø,« sagde hun.

Flere gange udtrykte hun angst for, at hendes bedste ven lacandonernes ældste og højest respekterede medlem Chan K'in Viejo, skulle dø for hende. Hun fik sin vilje, for han blev efter sigende over 100 år gammel og døde først i 1996.

Danskeren John Jacobsen har besøgt Na-Bolom og maya-indianerne mange gange og har været involveret i en række udvekslingsprojekter mellem Danmark og indianerne i Mexico. Han mener, at Frans og Trudy Blom har dannet forbillede for den kulturelle udvikling i Mexico:

»Deres menneskesyn har haft stor indflydelse på den interkulturelle udveksling i Mexico, hvor man opfatter hinanden som ligemænd, der respekterer og har stor glæde af hinandens forskelligheder,« siger han.

I dag drives Na-Bolom videre af en fond. De vigtigste projekter er stadig genplantning af træer i junglen, at yde medicin- og lægehjælp til lacandonerne og andre maya-stammer i højlandet og at undervise børn i at passe på naturen.

Men som Pepe siger: »50-100.000 nye træer kan ikke redde junglen.«

magasin@berlingske.dk

Na-Bolom (tv) drives af en fond, og de vigtigste projekter er stadig genplantning af træer i junglen, at yde medicin- og lægehjælp til lacandonerne i højlandet og at undervise børn i at passe på naturen.

